

در نظام جمهوری اسلامی علاوه بر رهبری و قوای سه گانه، نهاد های ویژه دیگری در اعمال حاکمیت مشارکت دارند از جمله این نهادها می توان به مجلس خبرگان رهبری، شورای نگهبان، مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی امنیت ملی و شورای عالی انقلاب فرهنگی اشاره کرد.

شوراهای اسلامی شهر و روستا

از آنجا که نوع حکومت در کشور ما جمهوری است و مردم باید در همه شئون حکومت نقش و مشارکت داشته باشند، در قانون اساسی تشکیل شوراهای اسلامی روستا، شهر، شهرستان و استان مورد توجه قرار گرفته است. اعضای این شوراها را مردم منطقه یا محل انتخاب می کنند.

شوراهای اسلامی با هدف همکاری مردم برای پیشبرد برنامه های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و عمرانی با توجه به شرایط و مقتضیات هر منطقه از کشور تشکیل می شوند.

درس ۲۲ حقوق و تکالیف شهروندی

شهروندی

واژه ی شهروندی به همین روابط متقابل مردم و حکومت گفته می شود. شهروندی ارتباطی است که افراد را به یک حکومت مشخص پیوند می دهد و در نتیجه برای فرد و حکومت حقوق و تکالیفی ایجاد می شود. در روابط حکومت و مردم هر کدام وظایفی و حقوقی دارند. حکومت مکلف است به آن حقوق احترام بگذارد و آنها را رعایت کند از سوی دیگر حکومت نیز حقی دارد و شهروندان موظف اند تکالیف خود را نسبت به کشور و حکومتی که تحت نظارت آن زندگی می کنند ادا نمایند.

قوانین هر کشور به ویژه قانون اساسی آن حقوق و تکالیف شهروندی را معین می کند. بنابراین حقوق و تکالیف شهروندی متناسب با قوانین بوده و از کشوری به کشور دیگر متفاوت است هر چند امروزه شباهت های زیادی در حقوق و تکالیف کشورها دیده می شود.

حقوق شهروندی

حقوق شهروندی طیف وسیعی از انواع حقوق سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ... شامل می شود.

حق بر خوردهای از عدالت

عدالت قانونی یعنی اینکه حکومت در وضع قوانین، اجرای قوانین و نظارت بر اجرای قوانین بین شهروندان تبعیض قائل نشود.

حق برخورداری از عدالت قضایی

شهروندان حق دادخواهی دارند و هر کس می تواند به این منظور به دادگاه های صالح مراجعه کند. شهروندان حق دارند در همه ی دادگاه ها برای خود وکیل مدافع انتخاب کنند.

حق برخورداری از رفاه و تامین اجتماعی

کلیه ی شهروندان حق دریافت خدمات عمومی به صورت برابر و عادلانه و در کوتاه ترین زمان ممکن را دارند. شهروندان حق دارند در مواردی مانند بیکاری، معلولیت، بازنشستگی، بی سرپرستی، از کار افتادگی و حوادث از تامین اجتماعی بهره مند شوند. هر شهروندی حق دارد به آموزش و پرورش، مراکز فرهنگی و ورزشی، آتش نشانی، پلیس و نظایر آن دسترسی آسان داشته باشند. شهروندان حق دارند در محیطی پاک و سالم و بدون آلودگی زندگی کنند و از خدمات و امکانات بهداشتی و درمانی مناسب به بهترین وجه برخوردار شوند. حکومت باید با برنامه ریزی مناسب، زمینه ای برای رفع فقر و محرومیت و ایجاد شرایط مناسب زندگی فراهم کند.

حق مشارکت سیاسی

مشارکت سیاسی یعنی اینکه شهروندان بتوانند در امور سیاسی جامعه دخالت کند و در سرنوشت کشور خود نقش داشته باشد. مشارکت سیاسی مردم ممکن است از راه های مختلفی چون شرکت در انتخابات، عضویت و همکاری در احزاب و انجمن های سیاسی، شرکت در راهپیمایی ها و تظاهرات صورت بگیرد. در انتخابات، شرکت کنند. و یا خود داوطلب نمایندگی و به دست گرفتن امور حکومت باشند که در این حالت مردم باید به آنها رای دهند.

بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی، مردم برای انتخاب برخی از کارگزاران مانند رئیس جمهور (رئیس قوه ی مجریه)، نمایندگان مجلس شورای اسلامی و یا اعضای شوراهای شهر و روستا به طور مستقیم به افراد مورد نظر خود رای می دهند.

در برخی موارد نیز انتخاب به صورت غیر مستقیم و با واسطه صورت می گیرد. برای مثال، در انتخاب رهبری، مردم اعضای مجلس خبرگان رهبری را انتخاب می کنند و به آنها رای می دهد. سپس اعضای مجلس خبرگان که نمایندگان مردم هستند، رهبر را انتخاب می کنند.

حقوق فرهنگی

برخی از حقوق فرهنگی که در قانون اساسی مورد تاکید قرار گرفته، عبارتند از: حمایت از تشکیل خانواده و پاسداری از روابط خانوادگی، حمایت از تعلیم و تربیت شایسته، آزاد بودن استفاده از زبان قومی و محلی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی.

تجاوز نکردن به منافع عمومی و حقوق دیگران

بر اساس اصل چهارم قانون اساسی شهروندان مجاز نیستند برای استفاده از حقوق خود به منافع عمومی زیان برسانند و حقوق دیگران را ضایع کنند.

مثال

همه افراد حق انتخاب شغل دلخواه و کسب درآمد دارند اما فرض کنید فردی بخواهد در شهر و در حیاط خانه خود دامداری ایجاد کند و دام پرورش دهد. از آنجا که این کار موجب آلودگی و ضرر رسیدن به بهداشت و سلامت ساکنان محله می شود، قانون چنین اجازه ای را به وی نمی دهد همه افراد، مالک اتومبیل خود هستند و حق دارند در جاده ها رانندگی کنند اما نباید با سرعت غیر مجاز حرکت کنند؛ زیرا این کار به جان دیگران آسیب می رساند.

تکالیف شهروندی

هر شهروند در قبال حقوق شهروندی، تکالیف و تعهداتی نیز دارد که برخی از مهم ترین آنها عبارت اند از:

رعایت قانون و مقررات

یکی از تکالیف مهم شهروندان، احترام به قانون و رعایت آن است. نادیده گرفتن قانون یا سرپیچی و تخلف از آن موجب اختلال و هرج و مرج در جامعه می شود.

البته قانون وقتی جایگاه واقعی خود را در جامعه پیدا می کند که همه ی افراد، اعم از کارگزاران و مسئولان و مردم، آن را رعایت کنند و به آن پایبند باشند.

همکاری با دولت

برنامه ها و اقدامات عمرانی، اقتصادی و اجتماعی حکومت ها زمانی ثمر می دهد و به هدف می رسد که شهروندان نسبت به پیشرفت کشور دلسوز و حساس باشند و با دولت مشارکت کنند.

پرداخت مالیات

بخشی از درآمد دولت از راه مالیات و عوارض تامین می شود. مالیات مبلغی است که شهروندان بر اساس قانون

و به صورت بلا عوض به دولت پرداخت میکنند تا صرف هزینه های عمومی کشور شود. عوارض مبلغی است که

شهروندان در مقابل دریافت خدمتی از دستگاه های اداری و دولتی، به آنها می پردازند؛ برای مثال، پولی که بابت امتیاز شمارگر (کنتور) اب و برق، صدور گواهینامه رانندگی، عبور از بزرگراه ها یا وارد کردن کالا به کشور و مانند آن پرداخت می شود.

حفظ و تقویت اقتدار کشور

خداوند در قرآن کریم می فرماید ((وَاعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ)) یعنی هر چه می توانید در مقابل دشمنان قوی شوید. وقتی عناصر قدرت در کشور وجود نداشته باشد، قدرت های مستکبر جهان، ما را وادار به اطاعت می کنند و به راحتی می توانند بر سر نوشت و آینده کشور عزیزمان مسلط شوند. **اقتدار** این است که علم، اقتصاد، سازندگی، پیشرفت، عزت و اعتبار بین المللی و همچنین **توان دفاعی کشور**، به وسیله نیروهای داخلی و از درون یک ملت، جوشیده و تقویت شود. **حفظ و تقویت** این عناصر **اقتدار**، یک تکلیف ضروری بر همه مردم ایران اسلامی است.

نیروهای نظامی و انتظامی برای **تامین امنیت کشور و حراست از مرزها و حفظ تمامیت ارضی** تلاش و فداکاری می کنند اما **دفاع** از کشور در مقابل **دشمنان و در زمان صلح و جنگ**، تکلیف همه ی شهروندان است. **عضویت** در سازمان های بسیج و انجام خدمات **سربازی** توسط **پسران** برای **حفظ آمادگی دفاعی** و ادای این **تکلیف انجام** می گیرد.

امر به معروف و نهی از منکر

اصل ۸ قانون اساسی می گوید: در جمهوری اسلامی ایران **دعوت به خیر**، امر به معروف و نهی از منکر **وظیفه ای** است **همگانی و متقابل** بر عهده ی مردم نسبت به یکدیگر، دولت نسبت به مردم و مردم نسبت به دولت. **شرایط** و حدود و کیفیت آن **قانون معین** می کند.

درس ۲۳ بهره وری چیست؟

ما در هر **محیطی** که هستیم، در خانه، مدرسه، اداره، کارخانه، مزرعه و...، **می توانیم** با فکر کردن و چاره اندیشی، **کارها را مؤثرتر و مفیدتر انجام دهیم**. به عبارت دیگر، **می توانیم هدف های درست را انتخاب کنیم**، از **امکاناتی** که داریم **عاقلانه و صحیح بهره ببریم** و از **اسراف و اتلاف منابع** بپرهیزیم.

به چند مثال در زندگی روزانه توجه کنید

آقای اسدی: